

Zbrinjavanje komunalnog otpada na području općine Jalžabet

Cafuk, Domagoj

Graduate thesis / Diplomski rad

2025

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:569550>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-27**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

PRAVNI FAKULTET

STUDIJSKI CENTAR ZA JAVNU UPRAVU I JAVNE FINACIJE

Domagoj Cafuk

**ZBRINJAVANJE KOMUNALNOG OTPADA NA PODRUČJU
OPĆINE JALŽABET**

Diplomski rad

Mentor: Prof. dr. sc. Vedran Đulabić

Zagreb, 2025.

Izjava o autorstvu rada

Izjava o izvornosti

Ja, Domagoj Cafuk, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Domagoj Cafuk, v.r.

Sadržaj

1. UVOD	4
2. LOKALNE JAVNE SLUŽBE U REPUBLICI HRVATSKOJ	5
3. OSNOVNI POJMOVI I NAČELA GOSPODARENJA KOMUNALNIM OTPADOM	7
4. GOSPODARENJE KOMUNALNIM OTPADOM U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	9
4.1. Razvoj pravnog i institucionalnog okvira za gospodarenje komunalnim otpadom.....	11
5. GOSPODARENJE KOMUNALNIM OTPADOM U OPĆINI JALŽABET	17
5.1. Općina Jalžabet	17
5.2. Pružatelj javne usluge sakupljanja komunalnog otpada u Općini Jalžabet	19
5.3. Način pružanja javne usluge sakupljanja komunalnog otpada u općini Jalžabet.....	22
5.4. Pokazatelji uspješnosti gospodarenja otpadom u Općini Jalžabet	26
5.5. Zero waste strategija	31
5.6. Izazovi i problemi u gospodarenju komunalnim otpadom u općini Jalžabet	33
6. ZAKLJUČAK	35
7. LITERATURA.....	36

1.UVOD

Gospodarenje komunalnim otpadom jedna je od najvažnijih djelatnosti očuvanja okoliša i zaštite zdravlja ljudi. Tema diplomskog rada je zbrinjavanje komunalnog otpada na području općine Jalžabet. Obradivanje navedene teme dati će uvid o tome koliko efikasno lokalne jedinice u Hrvatskom pravnom, institucionalnom i strateškom okviru ispunjavaju ciljeve Europskih, nacionalnih i regionalnih politika. Cilj rada prikazati je uspješnost gospodarenja otpadom na primjeru Općine Jalžabet i kako se ona nosi sa sve strožim i teže dostižnim zahtjevima gospodarenja otpadom. Metode istraživanja korištene u ovom radu bile su analiza dostupnih znanstvenih radova, pravnih propisa, web stranica i izvješća te je kontaktiran jedinstveni upravni odjel Općine Jalžabet. Deduktivnom metodom doneseni su zaključci o prikazanim temama i informacijama.

U radu su opisane lokalne javne službe u Republici Hrvatskoj, kako su se razvijale i kako je tekla decentralizacija s razine središnje države prema lokalnim jedinicama, pristupom „top-down“. Objasnjen je pojam gospodarenja komunalnim otpadom i načela kojima se moraju voditi svi sudionici u procesu. Istražen je razvoj pravnog i institucionalnog okvira gospodarenja komunalnim otpadom. Nakon što je objasnjen sustav i kako je uopće javna usluga gospodarenja komunalnim u ingerenciji lokalnih jedinica u Hrvatskoj, na primjeru Općine Jalžabet prikazan je način i uspješnost pružanja te izuzetno bitne javne službe, dane su preporuke za daljnje postupanje i donesen je zaključak cijelog diplomskog rada.

2. LOKALNE JAVNE SLUŽBE U REPUBLICI HRVATSKOJ

U Hrvatskoj čitav sektor javnih službi prolazi kroz velike promjene, a od posebnog su značaja promjene koje se tiču vodnih usluga i zbrinjavanja otpada te primarne zdravstvene zaštite i obrazovanja kao tipičnih lokalnih javnih službi.¹ Ovlasti lokalnih jedinica do 1997. bile su određene metodom enumeracije posebnim zakonom, koji ih je definirao vrlo usko. Niz u Europi uobičajenih lokalnih službi bio je izuzet iz lokalnog djelokruga i dodijeljen državnim tijelima, napose socijalna skrb i pomoć, osnovno i srednje obrazovanje, kultura, primarna zdravstvena zaštita, stambena politika, vatrogastvo i civilna zaštita. Prvi značajniji decentralizacijski korak uslijedio je 1997. u sektoru socijalne zaštite i skrbi, kad je Zakon o socijalnoj skrbi omogućio osnivanje privatnih domova za starije osobe te odredio da lokalne jedinice i županije trebaju 5% svojih prihoda potrošiti na socijalne usluge, uglavnom na financiranje socijalnog stanovanja.² Godine 1999. decentralizacija je započela u vatrogastvu, tako da su profesionalne vatrogasne jedinice iz Ministarstva unutarnjih poslova te njihovo financiranje prebačeni u one jedinice lokalne samouprave, praktično u gradove, u kojima je dotad postojala ispostava tog Ministarstva.³

„Ključni moment u reafirmaciji pozicije lokalne samouprave u pružanju lokalnih usluga bile su ustavne promjene 2000. godine. Lokalnim jedinicama (općinama i gradovima) dano je ustavno jamstvo prava na samoupravu koje obuhvaća uređenje naselja i stanovanja, prostorno i urbanističko planiranje, komunalne djelatnosti, brigu o djeci, socijalnu skrb, primarnu zdravstvenu zaštitu, odgoj i osnovno obrazovanje, kulturu, tjelesnu kulturu i sport, zaštitu potrošača, zaštitu i unapređenje prirodnog okoliša te protupožarnu i civilnu zaštitu.⁴ Istodobno, županijama je zajamčeno pravo na područnu samoupravu koje obuhvaća školstvo, zdravstvo, prostorno i urbanističko planiranje, gospodarski razvoj, promet i prometnu infrastrukturu te planiranje i razvoj mreže obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova. Godine 2005. došlo je do daljnjeg koraka u decentralizaciji. Ustanovljena je posebna kategorija velikih gradova s više od 35.000 stanovnika, njih 17. Velikim gradovima, ali i gradovima u kojima su sjedišta županija a koji nemaju 35.000 stanovnika, dodijeljene su ovlasti odlučivanja o

¹ Koprić, I., Lokalne javne službe u vrtlogu europeizacije, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2021., str. 2

² Ibid., str. 8.

³ Ibid

⁴ Ibid

građevinskim i lokacijskim dozvolama i drugim aktima vezanim uz gradnju i provedbu dokumenata prostornog planiranja te održavanja javnih cesta“.⁵

Nakon specifične decentralizacije obrazovanja, socijalne skrbi, zdravstvene zaštite i vatrogastva, tijekom posljednjeg desetljeća prilično fragmentirani lokalni sustav sve više je bio pod utjecajem politika Europske Unije o liberalizaciji, komercijalizaciji i privatizaciji. Utjecaj Europske Unije bio je posebno snažan u pogledu usluga od općeg gospodarskog interesa, uključujući usluge opskrbe energije, vode i gospodarenja otpadom, ali je također utjecao i na neekonomske (socijalne) usluge od općeg interesa. Globalni trendovi i tendencije razvoja službi od općeg interesa ne zaobilaze ni Hrvatsku kao državu članicu EU, ali i državu koja ima vlastiti pristup javnim službama koji se izgrađivao u okviru društvenog uređenja koje je bilo na snazi do njezina osamostaljenja.⁶ U Hrvatskoj još uvijek u velikoj mjeri postoji odsutnost općeg nauštrb pretežno sektorskog pristupa djelatnostima javnih službi, odnosno službi od općeg interesa. Svaki upravni resor razvija se na svoj način, bez uvida u cjelovito stanje. Potvrđuje se istinitost izreke da se od drveća ne vidi šuma. Pri tome oni resori koji su više izloženi pravu EU imaju veći stupanj harmonizacije s koncepcijskim pristupom koji se razvija pod okriljem EU.⁷ Nema naznaka remunicipalizacije. Mnoge usluge još uvijek su pod javnom kontrolom, čak i na državnoj razini i hitno je potrebna decentralizacija. Poduzeća iz privatnog sektora još uvijek traže načine da se uključe u pružanje lokalnih usluga. Privatni sektor pokušava osvojiti uporište u tom sektoru, ali do sada njegov utjecaj nije bio ni snažan ni posebno uspješan. Javni sektor, uključujući sustav lokalne samouprave, i dalje ima dominantnu ulogu u pružanju javnih usluga. Podjela usluga između državne i lokalne vlasti možda je još uvijek važnije pitanje od potencijalnog neuspjeha privatnog sektora u pružanju kvalitetnih lokalnih javnih usluga.⁸

⁵ Ibid., str. 9.

⁶ Vedran Đulabić, Razvoj službi od općeg interesa u pravu i politici Europske unije i njihov utjecaj na Republiku Hrvatsku, Službe od općeg interesa u pravu i politici Europske unije i njihov utjecaj na Republiku Hrvatsku, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti (HAZU), 2021. str. 21-38

⁷ Ibid., str. 34.

⁸ Ivan Koprić, Anamarija Musa, Vedran Đulabić; Local Government and Local Public Services in Croatia; Palgrave Macmillan (2016), str. 212.

3. OSNOVNI POJMOVI I NAČELA GOSPODARENJA KOMUNALNIM OTPADOM

Komunalni otpad u hrvatskom zakonodavstvu definiran je Zakonom o gospodarenju otpadom kao „miješani komunalni otpad i odvojeno sakupljeni otpad iz kućanstava, uključujući papir i karton, staklo, metal, plastiku, biootpad, drvo, tekstil, ambalažu, otpadnu električnu i elektroničku opremu, otpadne baterije i akumulatore te glomazni otpad, uključujući madrace i namještaj te miješani komunalni otpad i odvojeno skupljeni otpad iz drugih izvora, ako je taj otpad sličan po prirodi i sastavu otpadu iz kućanstva, ali ne uključuje otpad iz proizvodnje, poljoprivrede, šumarstva, ribarstva i akvakulture, septičkih jama i kanalizacije i uređaja za obradu otpadnih voda, uključujući kanalizacijski mulj, otpadna vozila i građevni otpad, pri čemu se ovom definicijom ne dovodi u pitanje raspodjela odgovornosti za gospodarenje otpadom između javnih i privatnih subjekata“.⁹ „Komunalni otpad sastoji se od različitih vrsta iskoristivih materijala različitog porijekla nastanka, ali isto tako određene komponente komunalnog otpada sadrže opasne tvari štetne za okoliš i ljudsko zdravlje“.¹⁰ Komunalni otpad je u fokusu zanimanja vezano uz sprječavanje nastanka otpada, pa na nacionalnoj i lokalnoj razini jača suradnja svih dionika u provedbi aktivnosti sprječavanja nastanka otpada i odvajanja pojedinih frakcija otpada u kućanstvima, prvenstveno izobrazno-informativnim aktivnostima građana i poslovnog sektora, kroz različite komunikacijske kanale.¹¹ Glavni cilj gospodarenja komunalnim otpadom koji proizlazi iz prava Europske Unije, u prvom redu Direktive 2008/98/EZ Europskog parlamenta i Vijeća i Europskog zelenog plana, koje je bilo i najveći pokretač promjena gospodarenja komunalnim otpadom od 2013. u Republici Hrvatskoj su prelazak na kružno gospodarstvo u kojem se što dulje zadržava vrijednost proizvoda, materijala i resursa, a stvaranje otpada se svodi na najmanju moguću mjeru.¹²

„Podzakonski akt, odluka, plan ili program koji se donosi temeljem Zakona o gospodarenju otpadom mora se uskladiti sa sljedećim redom prvenstva gospodarenja otpadom: sprječavanje nastanka otpada, priprema za ponovnu uporabu, recikliranje te ostali postupci oporabe npr. energetska oporaba i zbrinjavanje. Kad se primjenjuje red prvenstva gospodarenja otpadom i

⁹ Zakon o gospodarenju otpadom, Narodne novine, br. 84/21, 142/23 čl 4.

¹⁰ Plan gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje 2023. – 2028 Godine., br. 84/23, str.115

¹¹ Ibid., str. 115.

¹² Ibid, čl 54.

odlučuje između dvije ili više mogućnosti: mora se dati prednost varijanti koja daje najbolji ukupni ishod za okoliš, koja može uključivati i odstupanje od reda prvenstva gospodarenja otpadom za određeni tok otpada ako je to opravdano rezultatima analize životnog ciklusa ukupnih učinaka stvaranja i gospodarenja tom vrstom otpada i moraju se uzeti u obzir opća načela zaštite okoliša, predostrožnost, održivost, tehnološka izvedivost i ekonomska održivost, zaštita resursa, te ukupni učinci na okoliš, ljudsko zdravlje, gospodarstvo i društvo.“¹³

Gospodarenje otpadom temelji se na uvažavanju načela zaštite okoliša propisanih Zakonom o zaštiti okoliša i pravnom stečevinom Europske unije, načelima međunarodnog prava zaštite okoliša te znanstvenih spoznaja, najbolje svjetske prakse i pravila struke.“ Načelo “onečišćivač plaća” znači da proizvođač otpada odnosno posjednik otpada snosi troškove mjera gospodarenja otpadom, te je financijski odgovoran za provedbu sanacijskih mjera zbog štete koju je prouzročio ili bi je mogao prouzročiti otpad“.¹⁴ „U hrvatski pravni sustav uvedeno je po uzoru na suvremena zakonodavna rješenja drugih europskih zemalja, a ujedno se primjenjuje i pri obračunavanju troškova gospodarenja otpadom. Prema tom načelu, onečišćivač može biti svaka fizička i pravna osoba koja bilo posrednim ili neposrednim djelovanjem ili propuštanjem djelovanja uzrokuje onečišćavanje okoliša. Zbog toga može doći do onečišćavanja okoliša odnosno do promjene stanja okoliša koja je posljedica odnosno rezultat čovjekovih djelatnosti, koje mogu biti činjenje ili nečinjenje tih djelovanja“.¹⁵ To načelo je opće naravi jer sadržava pravilo da je onečišćivač stvarno i financijski odgovoran za prouzročeno onečišćenje okoliša zbog neracionalnog gospodarenja otpadom.¹⁶ „*Načelo blizine* upućuje na činjenicu da se obrada otpada mora obavljati u najbližoj odgovarajućoj građevini ili uređaju u odnosu na mjesto nastanka otpada, uzimajući u obzir gospodarsku učinkovitost i prihvatljivost za okoliš. *Načelo samodostatnosti* - gospodarenje otpadom će se obavljati na samodostatan način omogućavajući neovisno ostvarivanje propisanih ciljeva na razini države, a uzimajući pritom u obzir zemljopisne okolnosti ili potrebu za posebnim građevinama za posebne kategorije otpada te načelo sljedivosti kojim se utvrđuje porijeklo otpada s obzirom na proizvod, ambalažu i proizvođača tog proizvoda kao i posjed tog otpada uključujući i obradu“.¹⁷

¹³ Zakon o gospodarenju otpadom, Narodne novine, br. 84/21, 142/23 čl 6.

¹⁴ Ibid., čl 7.

¹⁵ Drmić, A. (2012). Načela gospodarenja otpadom i njihovo značenje. Hrvatska i komparativna javna uprava, 12 (3), str 868.

¹⁶ Ibid., str. 874.

¹⁷ Zakon o gospodarenju otpadom, Narodne novine, br. 84/21,142/23 čl 6.

4. GOSPODARENJE KOMUNALNIM OTPADOM U REPUBLICI HRVATSKOJ

„Gospodarenje otpadom su djelatnosti skupljanja, prijevoza, oporabe uključujući razvrstavanje i zbrinjavanja otpada, uključujući nadzor nad obavljanjem tih djelatnosti, nadzor i mjere koje se provode na lokacijama na kojima se zbrinjavao otpad, te radnje koje poduzimaju trgovac otpadom i posrednik u gospodarenju otpadom, njime se ostvaruje sakupljanje otpada na način da se otpad odvaja prema njegovoj vrsti i svojstvima kako bi se olakšala obrada i sačuvala vrijedna svojstva otpada“.¹⁸ „Gospodarenjem komunalnim otpadom osigurava se mogućnost korištenja javne usluge sakupljanja komunalnog otpada te se potiče proizvođača otpada i posjednika otpada da odvojeno predaju otpad, kako bi se smanjila količina miješanog komunalnog otpada koji nastaje, smanjio udio biootpada u proizvedenom miješanom komunalnom otpadu, povećale količine i ispunila obveza Republike Hrvatske da osigura odvojeno sakupljanje i recikliranje papira i kartona, stakla, metala, plastike, biootpada, drva, tekstila, ambalaže, otpadne električne i elektroničke opreme, otpadnih baterija i akumulatora i glomaznog otpada, uključujući madrace i namještaj, uključivo i otpad koji se svrstava u posebne kategorije otpada čije gospodarenje je uređeno propisima kojima se uređuje gospodarenje posebnim kategorijama otpada, te time smanjila količina otpada koji se zbrinjava odlaganjem“.¹⁹

„Javna usluga sakupljanja komunalnog otpada podrazumijeva prikupljanje komunalnog otpada na području pružanja javne usluge putem spremnika od pojedinog korisnika i prijevoz i predaju tog otpada ovlaštenoj osobi za obradu takvoga otpada. Javna usluga je usluga od općeg interesa. Javna usluga uključuje sljedeće usluge: uslugu prikupljanja na lokaciji obračunskog mjesta korisnika usluge: miješanog komunalnog otpada, biootpada, reciklabilnog komunalnog otpada, glomaznog otpada jednom godišnje, uslugu preuzimanja otpada u reciklažnom dvorištu te uslugu prijevoza i predaje otpada ovlaštenoj osobi. Izvršno tijelo jedinice lokalne samouprave odnosno Grada Zagreba dužno je na svom području osigurati obavljanje javne usluge sakupljanja komunalnog otpada na kvalitetan, postojan i ekonomski učinkovit način, izbjegavajući neopravdano visoke troškove, u skladu s načelima održivog razvoja, zaštite okoliša, osiguravajući pri tom javnost rada kako bi se osiguralo odvojeno sakupljanje miješanog komunalnog otpada iz kućanstava i drugih izvora, biootpada iz kućanstava, reciklabilnog komunalnog otpada, opasnog komunalnog otpada i glomaznog otpada iz

¹⁸ Zakon o gospodarenju otpadom, Narodne novine, br. 84/21, 142/23 čl 4.

¹⁹ Ibid, čl 62.

kućanstava. Područje pružanja javne usluge je područje jedinice lokalne samouprave i područje Grada Zagreba a zakonom je određeno da javna usluga nije komunalna djelatnost²⁰. Komunalne djelatnosti u Hrvatskom zakonodavstvu regulirane su Zakonom o komunalnom gospodarstvu i taksativno su nabrojene i podijeljene kao komunalne djelatnosti kojima se osigurava održavanje komunalne infrastrukture i uslužne komunalne usluge.²¹ „Stupanjem na snagu Zakona o održivom gospodarenju otpadom 2013. godine materija komunalnog otpada u potpunosti je izuzeta iz Zakona o komunalnom gospodarstvu, čije su odredbe o prikupljanju i odlaganju otpada njime eksplicitno derogirane. Time su prikupljanje, odvoz i odlaganje komunalnog otpada prestale biti komunalne djelatnosti, s mnogostrukim reperkusijama takve statusne promjene. Pritisak političke, pravne a ponajviše materijalne odgovornosti Europskoj uniji za ispunjenje preuzetih obveza državu je nagnao da novim zakonskim okvirom uspostavi jaču kontrolu nad sustavom gospodarenja komunalnim otpadom“.²² Novi Zakon o gospodarenju otpadom uveo je jaču i centraliziranu kontrolu nad sustavom gospodarenja komunalnim otpadom, propisane su obveze lokalnim jedinicama a inkorporirana su dva subjekta sa središnje državne razine, što je pridonijelo ionako velikoj kompleksnosti odnosa među relevantnim dionicima.²³ Zakon o gospodarenju otpadom u 2013. godini pravovremeno je preuzeo obveze propisane direktivama Europske unije i njegovim donošenjem napravljen je pozitivan korak prema učinkovitom gospodarenju otpadom.²⁴

„Predstavničko tijelo jedinice lokalne samouprave o načinu pružanja javne usluge donosi odluku koja sadrži: kriterije obračuna količine miješanog komunalnog otpada, standardne veličine i druga bitna svojstva spremnika za sakupljanje otpada, najmanju učestalost odvoza otpada prema područjima, obračunska razdoblja kroz kalendarsku godinu, područje pružanja javne usluge, iznos cijene obvezne minimalne javne usluge s obrazloženjem načina na koji je određena, odredbe o načinu podnošenja prigovora i postupanju po prigovoru građana na neugodu uzrokovanu sustavom sakupljanja komunalnog otpada, odredbe o načinu pojedinačnog korištenje javne usluge, odredbe o načinu korištenja zajedničkog spremnika i druge relevantne odredbe.“²⁵ Kriterij obračuna količine otpada je masa predanog miješanog

²⁰Ibid, čl 64.

²¹ Zakon o komunalnom gospodarstvu, NN 68/18, 110/18, 32/20, 145/24

²² Škarica, M., Javne usluge u sustavu gospodarenja komunalnim otpadom u Hrvatskoj: europski standardi i lokalna prilagodba, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2021., str 82.

²³ Ibid

²⁴ Ibid

²⁵Ibid, čl 66.

komunalnog otpada u obračunskom razdoblju izražena u kilogramima ili volumen spremnika miješanog komunalnog otpada izražen u litrama i broj pražnjenja spremnika u obračunskom razdoblju.²⁶ Prema navedenom kriteriju davatelj usluge dužan je voditi evidenciju o preuzetoj količini otpada od pojedinog korisnika usluge u obračunskom razdoblju te se ona vodi u digitalnom obliku.²⁷

„Javnu uslugu pruža davatelj javne usluge sakupljanja komunalnog otpada koji je trgovačko društvo, koje osniva jedna ili više jedinica lokalne samouprave i u kojem većinski dio dionica odnosno udjela čine dionice odnosno udjeli jedne ili nekoliko jedinica lokalne samouprave, temeljem odluke predstavničkog tijela jedinice lokalne samouprave o dodjeli obavljanja javne usluge sakupljanja komunalnog otpada ili pravna ili fizička osoba – obrtnik temeljem koncesije dodijeljene odlukom predstavničkog tijela jedinice lokalne samouprave. Predstavničko tijelo jedinice lokalne samouprave odnosno Grada Zagreba donosi odluku o dodjeli obavljanja javne usluge i koncesije za javnu uslugu za područje pružanja javne usluge“.²⁸

„Cijena javne usluge plaća se radi pokrića troškova pružanja javne usluge. Strukturu cijene javne usluge čini cijena za količinu predanog miješanog komunalnog otpada i cijena obvezne minimalne javne usluge. Na području pružanja javne usluge primjenjuje se jedinstvena cijena obvezne minimalne javne usluge za korisnika usluge razvrstanog u kategoriju korisnika kućanstvo i jedinstvena cijena obvezne minimalne javne usluge za korisnika usluge razvrstanog u kategoriju korisnika koji nije kućanstvo“.²⁹

4.1. Razvoj pravnog i institucionalnog okvira za gospodarenje komunalnim otpadom

Djelatnosti prikupljanja, odvoza i zbrinjavanja komunalnog otpada u Hrvatskoj tradicionalno su pripadale korpusu komunalnoga gospodarstva, odnosno komunalnih javnih službi koje su i bile i ostale u isključivom samoupravnom djelokrugu jedinica lokalne samouprave. Zakonski okvir komunalnih djelatnosti regulira(o je) pripadajuće javne službe tek okvirno i načelno dopuštajući da jedinice lokalne samouprave vlastitim aktima urede tu materiju na prikladan

²⁶ Ibid, čl 65.

²⁷ Ibid, čl 69.

²⁸ Ibid, čl 68.

²⁹ Ibid., čl 76.

način, a samu organizaciju službi prilagode lokalnim prilikama i potrebama. Pritom je lokalnoj samoupravi pridržan visok stupanj autonomije, kako u odluci koje će komunalne djelatnosti uopće obavljati, tako i pri odluci o načinima obavljanja, određivanju cijena i drugim njihovim važnim aspektima. Od 1995. usporedno sa Zakonom o komunalnom gospodarstvu (ZKG 1995), postojao je i zaseban, sektorski zakonski okvir o otpadu koji je činilo nekoliko sukcesivnih propisa: Zakon o otpadu (NN 34/1995), Zakon o otpadu (NN 151/2003) i Zakon o otpadu (NN 178/2004). Ipak, upravljanje komunalnim otpadom u njima je bilo regulirano tek rudimentarno, pa navedeni propisi nisu ni u kojem slučaju derogirali odredbe Zakona o komunalnom gospodarstvu.³⁰

Početak suvremenog te europskim politikama i ciljevima inspiriranog pristupa materiji upravljanja komunalnim otpadom moguće je datirati u 2005. godinu, kada je Hrvatski sabor donio prvu, a zasad i jedinu, nacionalnu Strategiju gospodarenja otpadom. Strateški okvir učvršćen je donošenjem plana gospodarenja otpadom kao njezina provedbenog dokumenta za razdoblje 2007. – 2015. Navedeni dokumenti zagovarali su snažniji angažman regionalne razine vlasti u sustav upravljanja komunalnim otpadom i na strateškoj i na operativnoj razini. Županije su obvezane na donošenje planova gospodarenja otpadom koji su trebali usmjeravati i integrirati lokalne planove. „Početkom 2017.godine usvojen je Plan gospodarenja otpadom RH za razdoblje 2017. – 2022. kojim je Hrvatska doista, i idejno i operativno, primijenila europski koncept hijerarhije otpada koji zagovara rješenja koja bi trebala potaknuti odvajanje, ponovnu uporabu i recikliranje otpada, a time i pridonijeti ispunjenju propisanih obveza“.³¹

„U planu iz 2017. Hrvatska je preuzela četiri temeljne obveze: a) do početka 2015. uvesti odvojeno sakupljanje za papir, staklo, metal i plastiku; b) do početka 2020. pripremiti za ponovnu uporabu i recikliranje najmanje 50% mase otpada kao što su papir, staklo, metal i plastika; c) do kraja 2013. smanjiti odlaganje biorazgradivog komunalnog otpada na 75% njegove mase iz referentne godine (1997.), do kraja 2016. na 50% mase, a do kraja 2020. smanjiti odlaganje biorazgradivog otpada na 35% mase iz referentne godine; d) do kraja 2017. smanjiti količinu otpada koji se odlaže na odlagališta neusklađena s Direktivom o odlagalištima na 800.000 tona te zatvoriti odlagališta koja se do kraja 2018. ne saniraju (usklađe) sukladno

³⁰ Škarica, M., Javne usluge u sustavu gospodarenja komunalnim otpadom u Hrvatskoj: europski standardi i lokalna prilagodba, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2021., str. 80.

³¹ Ibid, str 81.

odredbama direktive.³² Upravo su navedene obveze bile najvažniji uzrok uspostavljanju novog pravnog okvira gospodarenja komunalnim otpadom koji je inauguriran sredinom 2013. stupanjem na Snagu zakona o održivom gospodarenju otpadom (ZOGO). Dosadašnji decentralizirani, fragmentirani i zapravo neučinkoviti sustav gospodarenja komunalnim otpadom započeo je tako svoju transformaciju koja je trebala dovesti do jačanja kapaciteta svih njegovih dionika za ispunjenje preuzetih obveza. Implementacija novog sustava gospodarenja komunalnim otpadom kakav je inaugurirao ZOGO u punom je smislu riječi započela tek krajem 2017., kada je Vlada konačno usvojila Uredbu o gospodarenju komunalnim otpadom, posljednji dio slagalice bez kojeg jedinice lokalne samouprave nisu mogle započeti ni s obavljanjem ni s obračunavanjem javnih usluga prema novom modelu“.³³

Plan gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje 2023. do 2028. godine (NN 84/2023) usvojen je 28. lipnja 2023. godine. S još ambicioznijim ciljevima vezanima za odvajanje i recikliranje otpada i smanjenje odlaganja otpada do 2035. godine. preuzetima iz Europskih direktiva. Najvažniji ciljevi koji su preuzeti novim planom su: a) oporabiti recikliranjem i pripremom za ponovnu uporabu i popravkom najmanje 65 % mase komunalnog otpada do 2035. godine; b) količina komunalnog otpada odloženog na odlagališta otpada iznosi najviše 10 % mase ukupno proizvedenog komunalnog otpada do 2035. godine; c) unaprijediti sustav za skupljanje i uporabu biootpada kako bi se odvojeno sakupilo i recikliralo 36 % biootpada iz komunalnog otpada; d) odvojeno sakupiti i oporabiti, materijalno ili energetski, najmanje 60 % ukupne mase otpadne ambalaže proizvedene na području RH; e) reciklirati najmanje 70 % mase ukupne otpadne ambalaže, najkasnije do 31. prosinca 2030.³⁴

Pregledom statusa realizacije ciljeva propisanih EU aktima objavljen u Planu gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje 2023. – 2028. godine vidljivo je da Republika Hrvatska na državnoj razini ne ispunjava najvažniji cilj postavljen Direktivom o otpadu (EU) 2008/98/EZ. Do kraja 2020. godine najmanje 50 % ukupne mase otpada proizvedenog u kućanstvima i otpada iz drugih izvora čiji tokovi otpada su slični toku otpada iz kućanstva, uključujući barem papir, metal, plastiku i staklo, moralo se oporabiti recikliranjem i pripremom za ponovnu uporabu, Hrvatska je u 2021. godini bila na 31 % ostvarenja navedenog cilja.³⁵

³² Plan gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje 2017. - 2022. godine, NN 3/2017

³³ Škarica, M., Javne usluge u sustavu gospodarenja komunalnim otpadom u Hrvatskoj: europski standardi i lokalna prilagodba, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2021., str. 82

³⁴ Ibid

³⁵ Plan gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje 2023. – 2028. godine, [NN 84/2023](#)

Prema Direktivi o odlagalištima (EU) 1999/31/EC potrebno je smanjiti odlaganje biorazgradivog komunalnog otpada na odlagalištima na 35 % mase biorazgradivog komunalnog otpada proizvedenog 1997. (264.661 t). Republika Hrvatska na nacionalnoj je razini 2021. godine odložila 594.107 tona biorazgradivog komunalnog otpada što čini 79 % količine iz 1997. godine čime ni ovaj cilj nije uspjela ispuniti.³⁶ Direktiva o ambalaži i otpadnoj ambalaži (EU) 94/62/EZ postavila je cilj odvojeno sakupiti i oporabiti, materijalno ili energetski, najmanje 60 % ukupne mase otpadne ambalaže proizvedene na području Republike Hrvatske. Postotak ostvarenja ovog cilja 2021. godine bio je 51 %, nedovoljno za navedeni cilj.³⁷

Trenutno važeći nacionalni propisi za područje gospodarenja otpadom su u prvom redu Zakon o gospodarenju otpadom kojim se propisuju mjere u svrhu zaštite okoliša i ljudskog zdravlja sprječavanjem ili smanjenjem nastanka otpada, smanjenjem negativnih učinaka nastanka otpada te gospodarenja otpadom, smanjenjem ukupnih učinaka uporabe sirovina i poboljšanjem učinkovitosti uporabe sirovina te povećanjem recikliranja i ponovnog korištenja reciklata, što je nužno za prelazak na kružno gospodarstvo i osiguranje dugoročne konkurentnosti Republike Hrvatske i Europske unije.³⁸ Vrijedi spomenuti i Zakon o održivom gospodarenju otpadom koji je do 2021. „utvrđivao mjere za sprječavanje ili smanjenje štetnog djelovanja otpada na ljudsko zdravlje i okoliš na način smanjenja količina otpada u nastanku i/ili proizvodnji te uređivao gospodarenje otpadom bez uporabe rizičnih postupaka po ljudsko zdravlje i okoliš, uz korištenje vrijednih svojstava otpada“.³⁹ Podzakonski akti koji reguliraju gospodarenje otpadom su Pravilnik o mjerilima, postupku i načinu određivanja iznosa naknade vlasnicima nekretnina i jedinicama lokalne samouprave, Pravilnik o gospodarenju otpadnim uljima, Pravilnik o gospodarenju muljem iz uređaja za pročišćavanje otpadnih voda kada se mulj koristi u poljoprivredi, Pravilnik o gospodarenju medicinskim otpadom, Pravilnik o gospodarenju otpadnim tekstilom i otpadnom obućom, Pravilnik o građevnom otpadu i otpadu koji sadrži azbest, Pravilnik o gospodarenju otpadom iz rudarske industrije, Pravilnik o gospodarenju otpadom, Uredba o gospodarenju komunalnim otpadom, Uredba o gospodarenju otpadnim vozilima, Uredba o gospodarenju otpadnim baterijama i akumulatorima, Uredba o

³⁶ Ibid

³⁷ Ibid

³⁸ Zakon o gospodarenju otpadom, Narodne novine, br. 84/21, 142/23, čl 1.

³⁹ Zakon o održivom gospodarenju otpadom, Narodne novine, br. 94/13, čl 1.

gospodarenju otpadnom ambalažom te Uredba o graničnim prijelazima na području Republike Hrvatske preko kojih je dopušten uvoz otpada u Europsku uniju i izvoz otpada iz Europske unije.⁴⁰ Od strateških dokumenata ističu se Plan gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje 2023. – 2028. godine te Planovi gospodarenja otpadom jedinica lokalne i područne samouprave, izmjenama Zakona o gospodarenju otpadom iz 2023. godine ukinuta je obveza izrade lokalnog plana gospodarenja otpadom.

Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja do 2024. godine bilo je krovna je institucija nadležna na gospodarenje komunalnim otpadom u Republici Hrvatskoj. Izmjenama Zakona o ustrojstvu i djelokrugu tijela državne uprave osnovano je novo Ministarstvo zaštite okoliša i zelene tranzicije koje je preuzelo poslove održivog razvoja. „Zaduženo je za očuvanje prirodnih resursa, zaštitu okoliša i prirode i promicanje prilagodbe klimatskim promjenama i koncepta održivog razvoja. Ministarstvo igra ključnu ulogu u provedbi politika koje imaju za cilj smanjenje okolišnog otiska i prelazak na zelenu ekonomiju, što uključuje prelazak na niskougljično gospodarstvo i razvoj kružnog gospodarstva i aktivnu borbu protiv klimatskih promjena“. Djelokrug Ministarstva obuhvaća poslove koji se odnose na zaštitu i očuvanje okoliša i prirode u skladu s politikama održivog razvoja Republike Hrvatske; poslove u vezi s gospodarenjem otpadom i procjenom utjecaja na okoliš; poslove u vezi sa zaštitom zraka, tla i od svjetlosnog onečišćenja; poslove u vezi s ublažavanjem klimatskih promjena i prilagodbom klimatskim promjenama; poslove koji se odnose na upravljanje vodama te upravne i druge poslove.⁴¹ „Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost (FZOEU) središnje je mjesto prikupljanja i ulaganja izvanproračunskih sredstava u programe i projekte zaštite okoliša i prirode. U sustavu upravljanja i kontrole korištenja strukturnih instrumenata EU u RH, Fond ima ulogu Posredničkog tijela 2 za pojedine specifične ciljeve iz područja zaštite okoliša i održivosti resursa, klimatskih promjena, energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije“.⁴²

⁴⁰ Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, web stranica: <https://mingo.gov.hr/o-ministarstvu-1065/djelokrug/uprava-za-procjenu-utjecaja-na-okolis-i-odrzivo-gospodarenje-otpadom-1271/zakoni-i-propisi-7637/zakoni-i-propisi-iz-podrucja-gospodarenja-otpadom/7593>

⁴¹ Web stranica : <https://mzozt.gov.hr/o-ministarstvu-1065/1065>

⁴² Web stranica: <https://eko.zagreb.hr/zagee/energetska-obnova-zgrada/arhiva-124/partneri/partneri-projekta/fond-za-zastitu-okolisa-i-energetske-ucinkovitost-fzoeu/157>

Prema podacima iz 2023. godine obavljanje javne usluge prijavilo je 195 tvrtki, ukupan broj tvrtki ne odgovara zbroju po županijama, obzirom da nekoliko tvrtki provodi sakupljanje u više županija. Kada broj pružatelja javne usluge stavimo u omjer s brojem lokalnih i regionalnih jedinica u Republici Hrvatskoj, dolazimo do izračuna da jedan pružatelj usluge na nacionalnoj razini pokriva gospodarenje komunalnim otpadom za 2,7 lokalnih jedinica. Ova činjenica upućuje na izuzetnu fragmentiranost i neučinkovitost sustava gospodarenja komunalnim otpadom u RH.

Pravni i institucionalni okvir za gospodarenje komunalnim otpadom u Republici Hrvatskoj u posljednjih 30 godina razvijao se od visokog stupnja autonomije lokalnih jedinica do velikih promjena zakonodavstva preuzimanjem obveza iz članstva RH u Europskoj uniji putem direktiva, uredbi, odluka i naputaka tijela Europske Unije koje su zadale ciljeve odvojeno sakupljenog otpada, recikliranja i ponovne uporabe, smanjivanje odlaganja biootpada i komunalnog otpada koji su za fragmentiran i neučinkovit hrvatski sustav gospodarenja otpadom nedostižni.

5. GOSPODARENJE KOMUNALNIM OTPADOM U OPĆINI JALŽABET

„Jedinice lokalne samouprave i dalje su nadležne za organizaciju i pružanje javnih usluga koje se odnose na prikupljanje i odvoz otpada, no u tim su poslovima mnogo manje samostalne nego ranije. Njihove su aktivnosti zakonom definirane kao obveze, a njihovo neizvršavanje povlači za sobom prekršajnu odgovornost njihovih izvršnih tijela. Temeljna javna usluga sakupljanja komunalnog otpada obuhvaća dvije komponente: a) prikupljanje miješanog komunalnog otpada kod korisnika usluge i b) prikupljanje biorazgradivog komunalnog otpada kod korisnika usluge. Osim temeljne usluge, lokalne su jedinice obvezne organizirati i sljedeće usluge u okviru odvojenog prikupljanja posebnih vrsta otpada, i to nenaplatno, bez naknade za korisnike: a) sakupljanje reciklabilnog komunalnog otpada kod korisnika usluge; b) sakupljanje otpadnog papira, metala, stakla, plastike i tekstila putem spremnika koji su postavljeni na javnoj površini; c) sakupljanje glomaznog otpada u (mobilnom) reciklažnom dvorištu i jednom godišnje kod korisnika usluge; d) sakupljanje posebnih vrsta otpada u reciklažnom dvorištu. Na kraju, na zahtjev korisnika mogu se pružati i sljedeće usluge: a) iznimno preuzimanje veće količine miješanog i biorazgradivog otpada te b) preuzimanje glomaznog otpada kod korisnika mimo jednog puta bez naknade“.⁴³

5.1. Općina Jalžabet

„Općina Jalžabet smještena je u središnjem dijelu Varaždinske županije. Općina graniči na sjeveru s Gradom Varaždin i Općinom Trnovec Bartolovečki, na istoku s Općinom Martijanec, na jugu s Gradom Varaždinske Toplice te na zapadu s Općinom Gornji Kneginec. Na većem, sjevernom dijelu Općine dominira nizinski reljef, dok se na južnom dijelu Općine nalazi Varaždinsko-topličko gorje. Sjevernu granicu Općine čini rijeka Plitvica koja teče sa zapada prema istoku, čije se ušće u rijeku Dravu nalazi na području Općine Mali Bukovec. U rijeku Plitvicu se ulijevaju potoci Blizna, Rakovac, Šarnica koji izvire na Varaždinsko-topličkom gorju. Nadmorske visine Općine se kreću od 310 mnv na jugu (gorje) do 150 mnv na sjeveru (dolina rijeke Plitvice). Središnje naselje Općine je naselje Jalžabet, koje predstavlja upravno,

⁴³ Škarica, M., Javne usluge u sustavu gospodarenja komunalnim otpadom u Hrvatskoj: europski standardi i lokalna prilagodba, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2021., str. 84.

gospodarsko, prosvjetno i kulturno središte Općine. U poduzetničkoj zoni Jalžabet se nalaze sljedeće veće tvrtke: DUCAL d.o.o., WOLLSDORF COMPONENTS d.o.o., PRESS GLASS d.o.o. i dr. Izuzev pojedinačnih manjih privatnih obrtničkih radnji (trgovina, ugostiteljstvo), u drugim naseljima gotovo da nema drugih gospodarskih djelatnosti“. ⁴⁴ Površina Općine Jalžabet sa okolnim naseljima iznosi 38,5 km², što je 3,1% površine Varaždinske županije. Općinu čine naselja Jakopovec, Kaštelanec, Kelemen, Leštakovec, Imbriovec, Jalžabet, Novakovec i Pihovec. Prema zadnjem popisu stanovništva iz 2021. godine (Državni zavod za statistiku, DZS) u Općini je zabilježeno 3.183 stanovnika (2% stanovništva Varaždinske županije). Površinom i brojem stanovnika u Općini dominira naselje Jalžabet (površina 20,6%, broj stanovnika 31%). Gustoća naseljenosti u Općini iznosi 83,01 st/km². „Kako Općinu čini velik broj naselja u kojima se smanjuje broj stanovništva, ona pripada depopulacijskom području. Veće prometnice u Općini su: autocesta A4 na zapadnom dijelu Općine, državna cesta DC528, županijska cesta ŽC2052, županijska cesta ŽC2054. Kroz sjeverni dio Općine (naselja Kelemen, Leštakovec, Imbriovec Jalžabetski, Jalžabet, Novakovec) prolazi željeznička pruga Varaždin - Ludbreg. Željeznička postaja nalazi se u naselju Jalžabet“. ⁴⁵Turistička ponuda Općine je “Jalžabetska vinska cesta” koja prolazi svim brežuljcima općine s pogledima prema Varaždinu i Varaždinskim toplicama i koja povezuje sve ugostiteljske objekte u kojima posjetitelji mogu degustirati specijalitete lokalnog kraja.

„Inovativni centar Jalžabet d.o.o. je društvo s ograničenom odgovornošću za poslovanje nekretninama, izgradnju i znanstveno istraživački rad. Društvo je osnovano 28.10.2005. godine od strane Općine Jalžabet i posluje kao pravna osoba u vlasništvu Općine. Inovativni centar Jalžabet odrađuje koncesiju zimske službe na području cijele Općine Jalžabet, te obavlja poslove niskogradnje, komunalnog održavanja javnih površina, sanacije, izgradnje poljskih puteva i nerazvrstanih cesta. U trenutno vrijeme djelovanja, tvrtka ima zaposleno sveukupno 7 djelatnika koji su raspodijeljeni u tri sektora: direktor i voditeljica računovodstva u sektoru uprave, dva djelatnika u tehničkom sektoru te tri djelatnika u sektoru ugostiteljstva“. ⁴⁶ Odlukom općinskog vijeća Općine Jalžabet Inovativnom centru povjerene su sljedeće komunalne djelatnosti: 1) održavanje javnih površina na kojima nije dopušten promet motornih vozila, 2) održavanje građevina javne odvodnje oborinskih voda, 3) održavanje

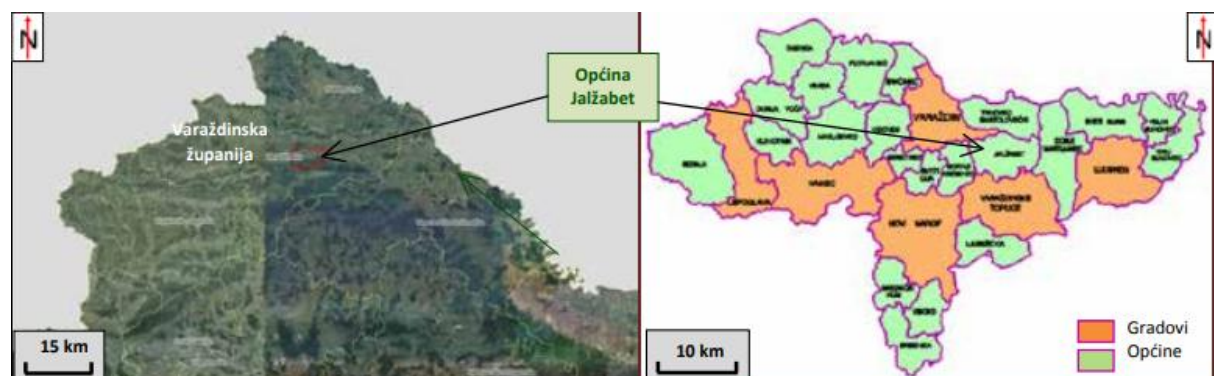
⁴⁴ Plan gospodarenja otpadom Općine Jalžabet za razdoblje od 2018. do 2023. Godine, Službeni vjesnik varaždinske županije, Broj 34/2018.

⁴⁵ Ibid

⁴⁶ Web stranica: <https://www.jalzabet.hr/usluge/innovativni-centar-jalzabet/>

javnih zelenih površina, 4) održavanje građevina, uređaja i predmeta javne namjene, 5) održavanje čistoće javnih površina, 6) usluge ukopa pokojnika. Poslovi su povjereni na neodređeno vrijeme a za obavljanje poslova tvrtka Inovativni centar Općini Jalžabet podnosi i godišnji izvještaj. Usluge se u pružaju i drugim pravnim osobama sa područja Općine Jalžabet te okolnih općina.⁴⁷ Tvrtka stoji na raspolaganju i fizičkim osobama, mještanima Općine Jalžabet, te se potrebni radovi i usluge ugovaraju i izvršavaju na području cijele Općine uz dogovor predviđenog termina potrebnih radova sa djelatnicima uprave i tehničkog sektora.⁴⁸

Slika 1. Smještaj Općine Jalžabet u Varaždinskoj županiji

Izvor: Plan gospodarenja otpadom Općine Jalžabet za razdoblje od 2018. do 2023. Godine

5.2. Pružatelj javne usluge sakupljanja komunalnog otpada u Općini Jalžabet

Općinsko vijeće Općine Jalžabet na sjednici održanoj 21.12.2021. godine donijelo je Odluku o dodijeli obavljanja javne usluge sakupljanja komunalnog otpada na području Općine Jalžabet trgovačkom društvu GKP PRE-KOM d.o.o., s početkom obavljanja djelatnosti 1.5.2022., a nakon isteka roka od 30 dana za javno savjetovanje sa zainteresiranom javnošću 1.2.2022. donesena je i Odluka o načinu pružanja javne usluge prikupljanja komunalnog otpada na području Općine Jalžabet. Javna usluga sakupljanja komunalnog otpada na području Općine Jalžabet u razdoblju od 2010. – 2022. godine bila je dodijeljena je tvrtki Čistoća d.o.o. Varaždin.

⁴⁷ Odluka o komunalnim djelatnostima na području Općine Jalžabet, Službeni vjesnik varaždinske županije, Broj 126/2022.

⁴⁸ Ibid

„Gradsko komunalno poduzeće PRE-KOM osnovano je 05.03.2002 godine, od strane Grada Preloga kao jedinog vlasnika društva. Početkom 2014. godine izvršena je dokapitalizacija PRE-KOM od strane Međimurskih Općina (Goričan, Donji Kraljevec, Sveta Marija, Donji Vidovec, Donja Dubrava i Kotoriba), krajem 2016. Grad Prelog prodaje udjele i Općinama Belica i Dekanovec, a krajem 2017. Grad Prelog prodaje udio Općini Domašinec te PRE-KOM postaje komunalna tvrtka svih jedinica lokalne samouprave istočnog djela Međimurja. Tvrtka je svoje poslovanje uskladila sa međunarodnim standardima ISO 9001, ISO 14001 i ISO 45001. Početkom 2018. godine zajedničkom gospodarenju otpadom pridružuju se i Općine Martijanec i Podturen. Početkom 2022. godine zajedničkom gospodarenju otpadom pridružuju se i Općine Pribislavec i Jalžabet. Osnovne djelatnosti tvrtke su zbrinjavanje otpada, pogrebne usluge, dimnjačarska služba, te uređenje groblja i javnih površina“.⁴⁹

Primarna djelatnost poduzeća može se podijeliti na sljedeće aktivnosti:

- sakupljanje otpada kao i aktivnosti povezane uz skladištenje i odvoz istog
- održavanje gradske komunalne infrastrukture
- upravljanje prostorima tržnice kao i upravljanje gradskim grobljem
- usluge prijevoza pokojnika kao i aktivnosti povezane uz prodaju opreme za pogreb, odnosno prijevoz pokojnika
- usluge dimnjačarstva i uz to povezane aktivnosti
- održavanje javnih parkirališta koja se nalaze u području ingerencije poduzeća

„S obzirom na rastuće zahtjeve koje zainteresirane strane postavljaju na današnje organizacije, PRE-KOM je prepoznao važnost pružanja kvalitetne i pravovremene usluge i sukladno tome oblikovao svoju misiju koja se sastoji od pet temeljnih sastavnica: a) postati društveno odgovorna tvrtka u postupanju s otpadom i okolišem, b) poboljšati kvalitetu života korisnika usluge, c) sačuvati okoliš za buduće generacije, d) surađivati s korisnicima usluga u izgradnji ljepšeg i čišćeg okoliša, e) pružati kvalitetne usluge uz uvažavanje najviših standarda u prikupljanju i zbrinjavanju otpada, uređenju javnih površina i groblja, te ostalih djelatnosti tvrtke“.⁵⁰

„U sklopu jedinstvenog sustava gospodarenja otpadom na području 14 jedinica lokalne samouprave iz Međimurske i Varaždinske županije GKP PRE-KOM d.o.o. izgradio je

⁴⁹ GKP PRE-KOM d.o.o., web stranica: <https://www.pre-kom.hr/misija-i-vizija.html>

⁵⁰ Siladi, Z. (2019). *Povratna logistika u prikupljanju otpada na primjeru poduzeća GKP PRE-KOM d.o.o.*, Koprivnica: Sveučilište Sjever.

reciklažni centar kapaciteta linije za obradu otpada koji ovisi o vrsti otpada i kreće se do 1500 tona otpada u jednoj smjeni godišnje. U sklopu reciklažnog centra nalazi se i reciklažno dvorište koje se proteže na površini od 2000 m² sa boksovima i kontejnerima gdje se može smjestiti oko 750m³ korisnog otpada. PRE-KOM trenutno posjeduje 13 komunalnih vozila za sakupljanje miješanog otpada, biootpada, korisnog i glomaznog otpada. Kompostana je puštena u rad 30.03.2015. godine, sagrađena je uz pomoć bespovratnih sredstava Fonda za zaštitu okoliša. Svim domaćinstvima podijeljene su kante za sakupljanje biootpada. Sama kompostana izgrađena je uvažavajući sve zakonske i ekološke zahtjeve. Godine 2021. kroz EU projekat Opremanje i modernizacija Kompostane Prelog povećan je kapacitet obrade biootpada u kompostani na 7240 tona godišnje kroz nabavu novih brzih i modernijih strojeva za obradu biootpada, a ujedno boljih za okoliš. Kompostana Prelog jedna je od najmodernijih kompostana u RH sa natkrivenom plohom za biostabilizaciju i podlogom izrađenom od vodonepropusnog asfalta punjenog betonskim gelom⁵¹.

Nastavno na ranije navedene moguće pružatelje javne usluge sakupljanja komunalnog otpada Zakon o gospodarenju otpadom regulira da „uslugu može pružiti trgovačko društvo, koje osniva jedna ili više jedinica lokalne samouprave i u kojem većinski dio dionica odnosno udjela čine dionice odnosno udjeli jedne ili nekoliko jedinica lokalne samouprave“.⁵² Prema navedenom, Općinsko vijeće Općine Jalžabet donijelo je 1. 2. 2022. odluku o stjecanju poslovnog udjela u vrijednosti od 1,4937 % temeljnog kapitala društva GKP PRE-KOM d.o.o., koje je u većinskom vlasništvu grada Preloga, čime je pružanje usluge usklađeno s zakonskim normama, što u velikom broju lokalnih jedinica na području republike Hrvatske nije slučaj, prvenstveno zato što aktualni Zakon o gospodarenju otpadom nije usklađen s odredbama europskog zakonodavstva.⁵³

Analizirajući podatke prikazane u Tablici 1. iz Izvješća o komunalnom otpadu za 2023. godinu kojeg je izradio i predstavio Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, lokalne jedinice u kojima javnu uslugu sakupljanja komunalnog otpada pruža trgovačko društvo GKP PRE-KOM d.o.o. drže vodeća mjesta u Republici Hrvatskoj po postotku odvojenog sakupljanja

⁵¹ GKP PRE-KOM d.o.o., web stranica : <https://www.pre-kom.hr/reciklazno-dvoriste.html>

⁵² Ibid

⁵³ Škarica, M., Javne usluge u sustavu gospodarenja komunalnim otpadom u Hrvatskoj: europski standardi i lokalna prilagodba, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2021., str. 98.

otpada, što je svakako primjer pozitivne prakse upravljanja komunalnim otpadom za cijelu državu.

Tablica 1. Vodeće jedinice lokalne samouprave prema stopi odvojenog sakupljanja otpada u Republici Hrvatskoj

Redni broj u RH	Županija skupljanja otpada	JLS sakupljanja otpada	Stopa odvojenog sakupljanja (%)	Broj stanovnika 2021.
1.	Međumurska	Belica	73,70	2832
2.	Međumurska	Domašinec	68,79	1970
3.	Međumurska	Sveta Marija	68,12	1998
4.	Međumurska	Dekanovec	67,95	747
5.	Međumurska	Podturen	67,94	3560

Izvor: Autor prema podacima iz izvješća o komunalnom otpadu za 2023. godinu i Državnog zavoda za statistiku

5.3. Način pružanja javne usluge sakupljanja komunalnog otpada u općini Jalžabet

Prema Odluci Općinskog vijeća Općine Jalžabet područje pružanja javne usluge je područje Općine Jalžabet (naselja Jakopovec, Kaštelanec, Kelemen, Leštakovec, Pihovec, Imbriovec Jalžabetski, Jalžabet i Novakovec i Poduzetnička zona Jalžabet). Odlukom o načinu pružanja javne usluge sakupljanja komunalnog otpada na području Općine Jalžabet utvrđeni su načini prikupljanja miješanog komunalnog otpada, prikupljanja biootpada, reciklabilnog otpada i glomaznog otpada, u skladu sa Zakonom o gospodarenju otpadom.⁵⁴ „Kriterij za obračun pružanja javne usluge je volumen spremnika za miješani komunalni otpad izražen u litrama i broj pražnjenja spremnika u obračunskom razdoblju. Određen je i kriterij nekretnine koja se trajno ne koristi, te korisnik usluge može umjesto potvrde o isključenju uređaja za potrošnju dostavljati i polugodišnji obračun potrošnje električne energije te ako je potrošnja u

⁵⁴ Odluka o načinu pružanja javne usluge sakupljanja komunalnog otpada na području Općine Jalžabet, Službeni vjesnik varaždinske županije, Broj 8/2022.

prethodnom razdoblju bila manja od 15 kWh po polugodišnjem obračunu onda se nekretnina smatra nekorištenom za naredni period vremena predanog obračuna te vlasnici takvih nekretnina nisu obvezni platiti davatelju usluge iznos cijene javne usluge za obračunsko mjesto i obračunsko razdoblje. Ukoliko korisnik usluge postupa protivno Ugovoru o korištenju javne usluge sklopljenog između davatelja usluge i korisnika usluge te se ne pridržava Odluke i Općih uvjeta javne usluge, davatelj usluga ima pravo na naplatu ugovorne kazne za: 1) za ostavljanje više otpada od ugovorenog volumena spremnika, 2) za odlaganje otpada u krive spremnike (npr. papir u miješani otpad), 3) za uništenje ili oštećenje spremnika davatelja usluga, 4) za ne stavljanje posude na javnu površinu na vrijeme, 5) ako je izjavio da kompostira kod kuće ali to ne radi, 6) za ne predaju miješanog komunalnog otpada barem jednom u tri mjeseca, a nije povremeni korisnik.⁵⁵ Standardne veličine spremnika za sakupljanje miješanog komunalnog otpada za korisnike koji su razvrstani u kategoriju kućanstva su: 60 litara, 80 litara i 120 litara. Primjerena veličina spremnika za sakupljanje miješanog komunalnog otpada za korisnike koji su razvrstani u kategoriju kućanstva su: kućanstvo sa jednim članom ili nekretnina koja se koristi povremeno je 60 litara ili veći - kućanstvo sa dva člana je 80 litara ili veći - kućanstvo sa tri i više članova je 120 litara. Ukoliko je korisniku koji razvrstan u kategoriju kućanstva potreban veći spremnik od 120 litara davatelj javne usluge ponuditi će korisniku veće spremnike prema mogućnostima. Standardne veličine spremnika za sakupljanje miješanog komunalnog otpada za korisnike koji su razvrstani u kategoriju koji nisu kućanstva su: 120 litara, 240 litara, 360 litara“.⁵⁶

Odlukom je regulirana „najmanja učestalost odvoza otpada s lokacije korisnika. Najmanja učestalost odvoza za korisnike razvrstane u kategoriju kućanstvo: miješani komunalni otpad svakih 14 dana, biorazgradivi komunalni otpad svakih 14 dana, glomazni otpad jednom mjesečno, korisni otpad jednom mjesečno. Najmanja učestalost odvoza za korisnike razvrstane u kategoriju nije kućanstvo: miješani komunalni otpad svakih 14 dana, korisni otpad jednom mjesečno. Davatelj javne usluge u okviru javne usluge jedanput će u kalendarskoj godini preuzeti glomazni otpad od korisnika usluge koji je kućanstvo na obračunskom mjestu korisnika javne usluge bez naknade u količini do 4 m³. Davatelj javne usluge u okviru javne usluge jedanput će u kalendarskoj godini preuzeti biootpad - granje i slično od korisnika usluge koji je kućanstvo na obračunskom mjestu korisnika usluge bez naknade u količini do 4 m³.

⁵⁵ Ibid., čl 5.

⁵⁶ Ibid., čl 8.

Korisnik usluge može u sklopu glomaznog otpada predati tekstil i elektronički otpad. Glomazni otpad sakuplja se unutar parcele korisnika usluge koji glomazni otpad pripremi uz samu ogradu kako bi se što lakše preuzeo^{.57} U Odluci su regulirane i odredbe o načinu pojedinačnog korištenja javne usluge. „Svatom korisniku razvrstanom u kategoriju kućanstvo osigurana je mogućnost odvojene predaje otpada na njegovom obračunskom mjestu (na adresi korisnika), te korištenje reciklažnog dvorišta, mobilnog reciklažnog dvorišta i odvoz glomaznog otpada. Odvojena primopredaja miješanog komunalnog otpada, biootpada, papira, tetrapaka, plastične ambalaže, metalne ambalaže i staklene ambalaže obavlja se putem standardnih spremnika kod korisnika usluge, na način da se otpadni papir i karton prikuplja odvojeno od biorazgradivog komunalnog otpada. Metalna ambalaža i staklena ambalaža sakuplja se u spremnicima vrećama. Svatom korisniku razvrstanom u kategoriju kućanstvo omogućeno je sakupljanje granja, lišća i drugog biootpada na obračunskom mjestu korisnika jedno godišnje i/ili u kompostani Prelog. Svatom korisniku razvrstanom u kategoriju kućanstvo omogućeno je sakupljanje otpada određenog posebnim propisom koji uređuje gospodarenje otpadom u reciklažnom dvorištu odnosno mobilnom reciklažnom dvorištu. Na zahtjev korisnika usluge razvrstanog u kategoriju kućanstvo pružaju se usluge preuzimanja većih količina miješanog ili biorazgradivog komunalnog otpada i glomaznog otpada od ugovorenih uz plaćanje troškova prijevoza i obrade tih količina otpada“^{.58}

U ostatku odluke regulirani su kriteriji za određivanje korisnika usluge u čije ime jedinica lokalne samouprave preuzima obvezu sufinanciranja cijene javne usluge, odredbe o provedbi Ugovora koje se primjenjuju u slučaju nastupanja posebnih okolnosti, način podnošenja prigovora i postupanju po prigovoru korisnika usluga, nadzor provođenja odluke i (ne) odgovornost davatelja usluge u slučaju više sile.

„Cijena obavezne minimalne javne usluge za obračunsko mjesto korisnika određena je kao cijena obavezne minimalne javne usluge jedinstvena je na području pružanja javne usluge za sve korisnike usluge razvrstane u kategoriju korisnika kućanstvo i iznosi 9,75 eura mjesečno bez PDV-a i primjenjuje se za svako obračunsko mjesto⁵⁹ Cijena obavezne minimalne javne usluge jednaka je za sve korisnike javne usluge razvrstane u kategoriju korisnika koji nije kućanstvo i iznosi 48,00 eura mjesečno bez PDV-a i primjenjuje se za svako obračunsko

⁵⁷ Ibid., čl 11.

⁵⁸ Ibid., čl 12.

⁵⁹ Ibid.

mjesto. Kako bi potaknuli korisnike javne usluge na odvajanje reciklabilnog otpada, biootpada, glomaznog otpada te opasnog komunalnog otpada od miješanog komunalnog otpada što rezultira stvaranjem manjih količina miješanog otpada, njima se određuje sljedeće umanjene cijene minimalne javne usluge: korisniku kućanstvo sa jednim članom kućanstva ili se nekretnina koristi povremeno iznos obvezne minimalne javne usluge umanjuje se za 4,87 eura mjesečno ako korisnik koristi spremnik od 60 litara za miješani komunalni otpad dok korisniku kućanstvo sa jednim ili dva člana kućanstva iznos obavezne minimalne javne usluge umanjuje se za 3,25 eura mjesečno ako korisnik koristi spremnik od 80 litara za miješani komunalni otpad. Korisnik koji nije kućanstvo sa do 5 zaposlenih uključujući i 5 zaposlenih, te udruge, sportski klubovi, i crkve koji koriste spremnike od 120 litara za njih se cijena obvezne minimalne javne usluge umanjuje za 32,00 eura mjesečno i korisnik koji nije kućanstvo sa do 10 zaposlenih uključujući i 10 zaposlenih, te udruge, sportski klubovi, i crkve koji koriste spremnike od 240 litara za njih se cijena obvezne minimalne javne usluge umanjuje za 16,00 eura mjesečno.⁶⁰ „Takav cjenik suglasan je sa Zakonom o gospodarenju otpadom i navedene cijene potiču korisnika usluge da odvojeno predaje biootpad, reciklabilni komunalni otpad, glomazni otpad i opasni komunalni otpad od miješanog komunalnog otpada“.⁶¹

Općina Jalžabet odlukom predstavničkog tijela o financiranju javne usluge sakupljanja komunalnog otpada na području općine Jalžabet, sukladno raspoloživim financijskim sredstvima, osigurati će financiranje javne usluge sakupljanja komunalnog otpada za kategoriju korisnika kućanstvo na području Općine Jalžabet. Ovom odlukom Općina Jalžabet postala je prva općina u Republici Hrvatskoj koja je preuzela financiranje cjelokupne javne usluge sakupljanja komunalnog otpada za sve fizičke osobe. Jedinu postavljenu uvjet bile su podmirene obveze prema Općini Jalžabet i društvima kojima upravlja ili ima udjele Općina Jalžabet. Odluka je temeljena na Zakonu o gospodarenju otpadom, koji predviđa da se javna usluga sakupljanja komunalnog otpada može financirati iz proračuna jedinice lokalne samouprave.⁶²

Na području Općine Jalžabet nema izgrađene infrastrukture za gospodarenje otpadom, izuzetak su nekoliko zelenih otoka na javnim površinama. Korisnici usluge posjeduju spremnike za odvojeno sakupljanje miješanog komunalnog otpada, biootpada, plastike i papira. Reciklažni

⁶⁰ Odluka o II. dopuni odluke o načinu pružanja javne usluge sakupljanja komunalnog otpada na području općine Jalžabet, SLUŽBENI VJESNIK OPĆINE JALŽABET, Broj 1.

⁶¹ Ibid., čl 77.

⁶² Ibid., čl 65.

centar, reciklažno dvorište, kompostana i sortirnica nalaze se u Gospodarskoj zoni Sjever u Prelogu. Korisnicima je na usluzi mobilno reciklažno dvorište koje osigurava odvoz glomaznog otpada jednom mjesečno, naručuje se minimalno 3 radna dana prije odvoza osobno.

5.4. Pokazatelji uspješnosti gospodarenja otpadom u Općini Jalžabet

Prikazati ćemo kako je Općina Jalžabet gospodarila otpadom u 2021., 2022. i 2023. godini. Navedene godine uzete su u obzir zbog činjenice da prikazuju trenutno stanje gospodarenja otpadom i kako je u ovom vremenskom periodu došlo do promjene pružatelja javne usluge, a biti će analizirane prema dostupnim informacijama pružatelja javne usluge i izvještaja o izvršenju Plana gospodarenja otpadom Općine Jalžabet.

U 2021. godini javnu uslugu prikupljanja miješanog i biorazgradivog komunalnog otpada obavljalo je komunalno poduzeće Čistoća d.o.o. iz Varaždina. Papir, plastika, staklo i tkanina koji čine preko 50% miješanog komunalnog otpada, prikupljali su se u posudama/spremnici odnosno vrećama po modelu „od vrata do vrata“. Odvoz papira, plastike mjesečno jedanput, metala četiri puta godišnje, stakla jednom na tri mjeseca, a tekstila dva puta godišnje. Tijekom 2021. godine, sa područja Općine Jalžabet prikupljen je i zbrinut od strane komunalnog poduzeća Čistoća d.o.o., miješani komunalni otpad, u količini od 280,52 tona. U odnosu na ukupni broj stanovnika, svaki stanovnik Općine Jalžabet je u 2021. godini proizveo 87,53 kg miješanog komunalnog otpada.⁶³ Osim miješanog komunalnog otpada, prikupljali su se i iskoristivi dijelovi komunalnog otpada, a količina tako odvojeno prikupljenog otpada na području Općine Jalžabet u 2021. godini prikazana je u tablici 2.

Tablica 2. Sastav odvojeno sakupljenog otpada u Općini Jalžabet u 2021.

Vrsta otpada	Ukupna količina (t)	% (od moguće količine)
Miješani komunalni otpad	280,52	73,12
Otpadni papir, karton i ambalaža od papira i kartona	27,56	7,18

⁶³ Web stranica: <https://www.jalzabet.hr/o-opcini/opcinsko-vijece/odluke/2022-godina/>

Miješani ambalažni otpad (papir, plastika, metal)	0,00	0
Ambalaža od plastike	31,76	8,8
Ambalaža od metala	6,18	1,6
Staklo	20,06	5,22
Otpad	7,02	1,83
Glomazni otpad	6,80	1,77
Reciklabilni otpad	0,00	0

Izvor: Autor prema podacima Izvješća o izvršenju Plana gospodarenja otpadom Općine Jalžabet za 2021. godinu

Ukupna količina odvojeno sakupljenih sastojaka u 2021. godini bila je je 103,10 tona. Uključujući miješani komunalni otpad i odvojeno prikupljeni komunalni otpad, na području Općine Jalžabet ukupno je 2021.godine prikupljeno 383,60 tona različitih sastavnica komunalnog otpada. U odnosu na prikupljeni komunalni otpad, udio odvojenog prikupljanja iznosio je oko 26,88 % .⁶⁴

Komunalno poduzeće Čistoća je javnu uslugu prikupljanja miješanog i biorazgradivog komunalnog otpada obavljala do 30.04.2022.godine. Prikupljeni komunalni otpad na području Općine Jalžabet putem komunalnog poduzeća Čistoća d.o.o. prikazan je u Tablici 3.

Tablica 3. Prikupljeni komunalni otpad i njegov sastav na području Općine Jalžabet u 2022. putem komunalnog poduzeća Čistoća d.o.o.

Ključni broj otpada	Ukupna količina (t)	% (od moguće količine)
15 01 02 - plastična ambalaža	8,66	7,71
15 01 04 - metalna ambalaža	1,78	1,58
15 01 07 - staklena ambalaža	3,16	2,82
20 01 01 - papir i karton	8,08	7,20

⁶⁴ Ibid

20 01 08 - biorazgradivi otpad iz kuhinja i kantina	1,26	1,12
20 01 10 - odjeća	2,7	2,40
20 03 01 - miješani komunalni otpad	84,68	75,44
20 03 07 - glomazni otpad	1,92	1,71

Izvor: Autor prema podacima Izvješća o izvršenju Plana gospodarenja otpadom Općine Jalžabet za 2022. godinu

Udio odvojenog prikupljanja komunalnog otpada putem komunalnog poduzeća Čistoća d.o.o. do 1.5.2022. godine iznosi 24,55 %.

Temeljem ranije spomenute Odluke o dodijeli obavljanja javne usluge sakupljanja komunalnog otpada na području Općine Jalžabet od 01.05.2022.g. javnu uslugu prikupljanja miješanog i biorazgradivog komunalnog otpada počelo je obavljati komunalno poduzeće GKP PRE-KOM d.o.o. Odluka o promjeni pružatelja javne usluge temeljila se na više međusobno povezanih razloga, a koje mi je Jedinostveni upravni odjel Općine Jalžabet podijelio u svrhu kvalitetnijeg razumijevanja problematike. Kao temeljni razlog navedena je kvaliteta usluge i širina kataloga usluga prijašnjeg pružatelja javne usluge kao i posvećenost radu i motivacija da zajednički krenu u pozitivnijem smjeru. Nedostatak motivacije vidljiv je u činjenici da je na cijelom području Općine bilo podijeljeno samo 9 spremnika za odvajanje biootpada, dok ih je danas preko 400 što značajno utječe na postotak prikupljanja odvojenog komunalnog otpada. Naposljetku izdvojeno je kako GKP PRE-KOM d.o.o. organizira stalne vlastite edukacije vezane uz učinkovitije gospodarenje otpadom i na godišnjoj razini zajedno s predstavnicima jedinica lokalne samouprave u kojima obavljaju javnu uslugu obilaze uspješna komunalna poduzeća kako bi se uvidjele i implementirale prakse za daljnji razvoj.

Prikupljanje i odvoz miješanog komunalnog otpada obavljao se dva puta mjesečno, biorazgradivog otpada dva puta mjesečno, papira, PET, metalne ambalaže, tetrapaka i stakla jednom mjesečno, glomazni otpad sakupljao se 1. ponedjeljak u mjesecu, isti mehanizam odvoza otpada ostao je 2023., 2024. i trenutne 2025. godine. Tablica 4. prikazuje prikupljeni

komunalni otpad na području Općine Jalžabet putem komunalnog poduzeća GKP PRE-KOM d.o.o.

Tablica 4. Sastav odvojenog sakupljanja otpada (od 01.5.2022.godine)

Vrsta otpada	Ukupna količina (t)	% (od moguće količine)
Miješani komunalni otpad	177,86	45,22
Glomazni otpad	39,28	10,00
Biorazgradivi otpad	56,23	14,3
Papir	23,04	5,87
Plastika	19,99	5,08
Metal	11,3	2,87
Staklo	18,49	4,7
Tetrapak	7,14	1,81
Jestiva ulja i masti	0,003	0
Gume	1,51	0,38
Otpad sa groblja	25,02	6,36
Elektronički otpad	1,04	0,26
Tekstil	0	0
Građevinski otpad	0,06	0,01
Drvo	12,28	3,12
Opasni komunalni otpad	0,09	0,02

Izvor: Autor prema podacima Izvješća o izvršenju Plana gospodarenja otpadom Općine Jalžabet za 2022. godinu

Udio odvojenog prikupljanja komunalnog otpada putem komunalnog poduzeća GKP PREKOM d.o.o. iznosi 54,78 %.

„Ukupna količina odvojeno sakupljenih sastojaka u 2022. godini bila je je 243,033 tona. Uključujući miješani komunalni otpad i odvojeno prikupljeni komunalni otpad, na području Općine Jalžabet ukupno je 2022.godine prikupljeno 505,57 tona različitih sastavnica

komunalnog otpada. U odnosu na izdvojeno prikupljeni komunalni otpad, udio odvojenog prikupljanja iznosio je oko 48,07 % “. ⁶⁵

Tijekom 2023. godine, sa područja Općine Jalžabet prikupljen je i zbrinut od strane komunalnog poduzeća GKP PRE-KOM d.o.o. miješani komunalni otpad, u količini od 281,52 tona. Tablica 5. prikazuje prikupljeni komunalni otpad na području Općine Jalžabet putem komunalnog poduzeća GKP PRE-KOM d.o.o. ⁶⁶

Tablica 5. Sastav odvojenog sakupljanja otpada u 2023. godini

Vrsta otpada	Ukupna količina (t)	% (od moguće količine)
Miješani komunalni otpad	281,52	48,66
Glomazni otpad	44,84	7,75
Biorazgradivi otpad	94,85	16,40
Papir	27,00	4,67
Plastika	36,98	6,39
Metal	12,42	2,15
Staklo	24,07	4,16
Tetrapak	6,84	1,18
Jestiva ulja i masti	0,0	0
Gume	1,55	0,27
Otpad sa groblja	31,24	5,40
Elektronički otpad	1,62	0,28
Tekstil	0,01	0
Građevinski otpad	4,92	0,85
Drvo	9,85	1,70
Opasni komunalni otpad	0,78	0,13

Izvor: Autor prema podacima Izvješća o izvršenju Plana gospodarenja otpadom Općine Jalžabet za 2023. godinu

„Udio odvojenog prikupljanja komunalnog otpada u 2023. godini putem komunalnog poduzeća GKP PREKOM d.o.o. iznosi 47,64 %. Ukupna količina odvojeno sakupljenih

⁶⁵ Web stranica: <https://www.jalzabet.hr/2023-godina/>

⁶⁶ Web stranica: <https://www.jalzabet.hr/2024-godina/>

sastojaka u 2023. godini je 296,97 tone. Uključujući miješani komunalni otpad i odvojeno prikupljeni komunalni otpad, na području Općine Jalžabet ukupno je 2023. godine prikupljeno 578,49 t različitih sastavnica komunalnog otpada.“⁶⁷

Provedena analiza podataka nam kako na području Općine Jalžabet količina predanog otpada raste, što prati nacionalne i Europske trendove. Promjenom pružatelja javne usluge sakupljanja komunalnog otpada postotak odvojeno skupljenog otpada gotovo se udvostručio. Općina Jalžabet u dvije godine popela se s 132. mjesta u Republici Hrvatskoj do 41. mjesta, što je svakako jedan od boljih pokazatelja uspješnosti gospodarenja otpadom. Postoci bi bili još i bolji, međutim metodologija izračuna odvojeno sakupljenog otpada koju koristi nadležno ministarstvo „kažnjava“ lokalne jedinice koje imaju razvijenu industrijsku djelatnost na svojem području. U odvojeni otpad priznaje se odvojeno sakupljeni biootpad ili glomazni otpad koji je "bačen" na odlagalište postupkom D1 (odlaganje otpada u ili na tlo) što svakako nije poticajno za ponovnu uporabu tih vrsta otpada. Također, sustav zbraja miješani komunalni otpad iz kućanstva i slični otpad iz ustanova i trgovinskih i proizvodnih djelatnosti ali u korisni otpad priznaje se samo otpad od kućanstva. Kako se u Općini Jalžabet nalazi i Poduzetnička zona sa nekoliko velikih industrijskih postrojenja, a pravne osobe same ugovaraju tko će im odvoziti otpad, općina nema utjecaj na tako skupljeni otpad. Zakon o gospodarenju otpadom za navedene situacije predviđa i plaćanje poticajne naknade (penala) koji su bili za 2022. godinu iznosili 894,66 eura, dok je iznos za 2023. godinu bio 342,63 eura. Odvojeno sakupljen otpad i reciklirani (obrađeni) otpad dva su različita pojma i stvarno se reciklira osjetno manje korisnog otpada jer značajne količine odvojeno sakupljenog otpada završe na odlagalištima. Prema procjenama, Općina Jalžabet je ovim načinom izračuna izgubila 16% odvojenog otpada od fizičkih i manjih pravnih osoba, što bi ju zasigurno svrstalo kraj ostalih jedinica kojima javnu uslugu pruža tvrtka PRE-KOM d.o.o., ako određeni „izgubljeni“ postotak dodamo i ostalim lokalnim jedinicama.

5.5. Zero waste strategija

„Kao rezultat postupnog razvoja sustava upravljanja otpadom danas je po naprednosti sve poznatiji zero waste model. Ovaj održivi model gospodarenja otpadom podrazumijeva multidisciplinarni pristup s ciljem očuvanja svih resursa odgovornom proizvodnjom, potrošnjom, ponovnom uporabom i oporabom proizvoda, ambalaže i materijala bez spaljivanja i ispuštanja u zemlju, vodu ili zrak koji ugrožavaju okoliš ili živote ljudi. Kao holistički model pretpostavlja povećanje recikliranja, smanjenje nastanka otpada, smanjenje konzumacije proizvoda od strane potrošača i proizvodnju dobara na način koji osigurava ponovnu uporabu proizvoda, njihovo popravljavanje ili recikliranje. Temeljna argumentacija zero waste pojma i filozofije jest da otpad nije smeće, već potencijalni resurs kojeg je potrebno dobro iskoristiti za dobrobit cjelokupne zajednice.“⁶⁸ „Savjet za gospodarenje otpadom Donjeg Međimurja tijelo je osnovano na zahtjev Zero Waste Europe mreže, a koje okuplja sve aktere u sustavu. To savjetodavno tijelo ključno je za informiranje i održavanje dobrih odnosa predstavnika komunalnog poduzeća i svih 14 jedinica lokalne samouprave koji su uključeni u sustav PRE-KOM-a. Na sastancima Savjeta donose se sve bitne odluke za cjelokupni sustav, a valja napomenuti kako Savjet okuplja političare iz 14 jedinica lokalne samouprave u kojima je na vlasti raznoliki spektar političkih opcija s ljevice, centra i desnice, koje ćemo prikazati u Tablici 6. Na Savjetu dolazi do pomirenja različitih stavova i donose se odluke čije će koristi osjetiti cjelokupan sustav. Dio Savjeta su i predstavnici Zelene akcije i Zero waste Europe mreže, koji redovito daju svoje mišljenje o sljedećim koracima u poboljšanju sustava, pri čemu slijede upute Zero waste Europe mreže.⁶⁹ Tako se, primjerice, 14 JLS-ova obvezalo da će pristupom u međunarodnu zero waste strategiju do 2025. godine uspostaviti uvjete koji će omogućiti da se odvojenim prikupljanjem otpada izdvaja do 75% korisnog otpada koji će se obraditi i oporabiti te smanjiti količine odloženog miješanog komunalnog otpada sa sadašnjih 70 kg po stanovniku godišnje (2020) na 60 kg godišnje po stanovniku do 2025. godine, u najvećoj mogućoj mjeri ojačati prioritete na području gospodarenja otpadom, izbjegavati spaljivanje otpada u spalionicama i količine deponiranog otpada na odlagalište smanjiti na najnižu moguću razinu.⁷⁰ Općina Jalžabet pristupila je Zero Waste strategiji 2023. godine i tako se obvezala da će nastojati ostvarivati ciljeve strategije.“⁷¹

⁶⁸ Miković, I. i Kekez, A. (2024). Održivo upravljanje otpadom u teoriji i praksi: zero waste model u hrvatskom Donjem Međimurju. *Političke perspektive*, 14 (1), 85-113.

⁶⁹ Ibid

⁷⁰ Miković, I. i Kekez, A. (2024). Održivo upravljanje otpadom u teoriji i praksi: zero waste model u hrvatskom Donjem Međimurju. *Političke perspektive*, 14 (1), 85-113.

⁷¹ Ibid

Tablica 6. Lokalne jedinice koje sudjeluju u Zero Waste strategiji i političke opcije na vlasti

Lokalna jedinica	Politička opcija na vlasti od 2021.
Grad Prelog	HDZ, HSS
Općina Kotoriba	MATIJA POSAVEC - NL, HSLS
Općina Podturen	HDZ
Općina Sveta Marija	MATIJA POSAVEC - NL, HNS
Općina Martijanec	NS Reformisti
Općina Goričan	HDZ
Općina Pribislavec	DEMOKRATI
Općina Jalžabet	Nezavisni
Općina Donji Vidovec	MATIJA POSAVEC - NL, HSLS, HNS
Općina Donji Kraljevec	MATIJA POSAVEC - NL, SDP
Općina Donja Dubrava	HNS, SDP
Općina Domašinec	HSS, HDZ
Općina Dekanovec	HDZ
Općina Belica	HNS, MATIJA POSAVEC - NL

Izvor: Autor prema podacima Državnog izbornog povjerenstva

5.6. Izazovi i problemi u gospodarenju komunalnim otpadom u općini Jalžabet

Kada govorimo o izazovima i problemima u vezi s gospodarenjem otpada u lokalnim jedinicama, ne možemo se zadržavati na granicama naših teritorijalno malih lokalnih jedinica. Problem gospodarenja otpadom i održivog razvoja je globalni problem, koji traži suradnju međunarodnih organizacija, Europske unije, države i dionika iz privatnog sektora.

„U odnosu na djelatnost gospodarenja otpadom, praksa i stvarnost često generiraju brojne izazove i probleme kako teorijske tako i operativne naravi, a lokalne jedinice i davatelji javnih usluga se u svom radu susreću s nejasnim i neodređenim situacijama u kojima moraju postupati na način da poštuju sva prava i obveze svih dionika te složene multidisciplinarne djelatnosti. Predmetna multidisciplinarnost podrazumijeva prije svega postizanje sporazuma političke

naravi za značajan broj lokalnih jedinica u Republici Hrvatskoj koje zajednički obavljaju djelatnost gospodarenja otpada, ali i realizaciju određenih politički postavljenih ciljeva.“⁷²

Kao odgovor na sve veći pritisak održivog gospodarenja otpadom Općina Jalžabet može u granicama svojih ovlasti organizirati izobrazbe i edukacijske radionice povezane sa održivim razvojem, pravilnim gospodarenjem otpadom i promicanjem Zero waste strategije kojoj se priključila. Raditi na promociji odvojenog sakupljanja biorazgradivog komunalnog otpada i njegovog kompostiranja, te korištenje proizvedenog komposta u klasičnoj i ekološkoj poljoprivredi, za navedenu aktivnost Općina izrađuje analizu mogućnosti primjene kućnih kompostera gdje bi se utvrdila potreba nabave istih po pojedinim domaćinstvima koja će iskazati interes za njihovu korištenje. Potrebno je promovirati povećanje broja kućanstva uključenih u sustav gospodarenja otpadom na području Općine i poticati zelenu izgradnju u vlastitim infrastrukturnim projektima u kojoj će koristiti ekološki prihvatljive materijale.

Jedinstveni upravni odjel Općine Jalžabet u odgovoru na pismeni upit istaknuo je odbacivanje otpada u prirodu jedan od najvećih izazova s kojima se susreću u svakodnevnom održavanju čistoće na svom području. Kako se u Općini Jalžabet nalazi mnogo kuća za odmor i vikend kuća, pojedini vlasnici takvih nekretnina nemaju ugovorenu javnu uslugu sakupljanja komunalnog otpada. Nastavno na navedeno, pojedincima je nastali otpad problem kojeg ne žele rješavati u nekretnini u kojoj žive te u skladu s time otpad koji naprave „na putu“ odbace u prirodu, najčešće odmah kraj lokalnih i nerazvrstanih cesta, što zagađuje prirodu i ozbiljno narušava vizuru samog područja Općine te nastaju divlja odlagališta. Kako bi riješili problem, Općina je 2023. završila projekt sanacije nelegalnog odlagališta otpada na području Općine Jalžabet, financiran od strane Općine Jalžabet i sufinanciran s 40% od strane Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, dok je 2024. Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost dodijelio Općini Jalžabet 30.000 eura za sanaciju divljih deponija.⁷³ U suradnji s pružateljem javne usluge potrebno je i dalje organizirati akcije čišćenja okoliša kako bi potaknula građane na aktivno sudjelovanje u provedbi politika održivog razvoja. Akcije čišćenja okoliša provodile su se 2022., 2023. i 2024. godine, a u njima je sudjelovalo preko 300 građana te je zajedno sakupljeno i obrađeno preko 30 tona otpada bačenog u okoliš.

⁷² Web stranica: <https://www.spi.hr/izazovi-u-podrucju-gospodarenja-otpadom-iz-perspektive-lokalnih-jedinica/>

⁷³ Web stranica: <https://www.jalzabet.hr/projekti/provedena-sanacija-nelegalnog-odlagalista-otpada-u-opcini-jalzabet/>

6. ZAKLJUČAK

Sve veće količine nastalog miješanog komunalnog otpada koji je završavao na odlagalištima početkom 21. stoljeća u Europskoj Uniji i Hrvatskoj potaknule su Europske institucije, države članice, privatni sektor i građane da naprave temeljne promjene u svim procesima gospodarenja otpadom. Održivo gospodarenje otpadom nije pitanje samo komunalne usluge, radi se zdravlju ljudi, zaštiti okoliša, brizi za okoliš, promišljanju o kakav ćemo svijet ostaviti sljedećim generacijama i koliko još vremena trenutno onečišćavanje može funkcionirati. Novi sustav temelji se na načelima održivog razvoja, kružne ekonomije, sprječavanja nastanka otpada, uporabe, recikliranja a tek kada se otpad više ne može iskoristavati, on se može odložiti. Europske direktive, uredbe, odluke i preporuke za Republiku Hrvatsku značile su da je potrebno unaprijediti pravni i institucionalni okvir i uskladiti ga s pravnom stečevinom EU. U tom pogledu Hrvatska je mijenjala i modernizirala svoj institucionalni i pravni okvir za gospodarenje otpadom, međutim ciljeve koji su zadani Europskim propisima naš fragmentiran i neusklađen sustav još ne može ispunjavati.

Općina Jalžabet pratila je izuzetno nizak nacionalni prosjek stope odvajanja komunalnog otpada sve do 2021. godine kada se odlučila za promjenu pružatelja javne usluge sakupljanja komunalnog otpada i istu dodijelila trgovačkom društvu GKP PRE-KOM d.o.o. koje je svojim rezultatima na nacionalnoj razini prikazalo da poštuje hijerarhiju i temeljna načela upravljanja otpadom. Analizom podataka iz izvještaja Općine Jalžabet vidljiva je tendencija porasta odvojeno skupljenog otpada u općini Jalžabet. Ulaskom Općine u Zero Waste strategiju pokazana je ambicija da se takvi rezultati nastave. Općina Jalžabet prva je lokalna jedinica u Hrvatskoj koja je u cijelosti preuzela financiranje javne usluge sakupljanja komunalnog otpada iz vlastitog proračuna, analiza te odluke još nije napravljena kako je donesena tek krajem 2024. godine, ali svakako predstavlja inovaciju u Hrvatskom sustavu gospodarenja otpadom. Prikazano je da postoje razni izazovi i problemi vezani uz gospodarenje otpadom na području Općine Jalžabet, koji su uz suradnju dionika centralne vlasti, pružatelja usluge i samih građana rješivi.

7. LITERATURA

1. Koprić, I., Lokalne javne službe u vrtlogu europeizacije, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2021.
2. Ivan Koprić, Anamarija Musa, Vedran Đulabić; Local Government and Local Public Services in Croatia; Palgrave Macmillan (2016)
3. Drmić, A. (2012). Načela gospodarenja otpadom i njihovo značenje. Hrvatska i komparativna javna uprava, 12 (3)
4. Škarica, M., Javne usluge u sustavu gospodarenja komunalnim otpadom u Hrvatskoj: europski standardi i lokalna prilagodba, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2021.
5. Siladi, Z. (2019). Povratna logistika u prikupljanju otpada na primjeru poduzeća GKP PRE-KOM d.o.o., Koprivnica: Sveučilište Sjever.
6. Miković, I. i Kekez, A. (2024). Održivo upravljanje otpadom u teoriji i praksi: zero waste model u hrvatskom Donjem Međimurju. Političke perspektive, 14 (1)
7. Vedran Đulabić, Razvoj službi od općeg interesa u pravu i politici Europske unije i njihov utjecaj na Republiku Hrvatsku, Službe od općeg interesa u pravu i politici Europske unije i njihov utjecaj na Republiku Hrvatsku, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti (HAZU), 2021. str. 21-38

Propisi:

8. Zakon o gospodarenju otpadom, Narodne novine, br. 84/21, 142/23
9. Zakon o održivom gospodarenju otpadom, Narodne novine, br. 94/13

Odluke:

10. Plan gospodarenja otpadom Općine Jalžabet za razdoblje od 2018. do 2023. Godine, Službeni vjesnik varaždinske županije, Broj 34/2018.
11. Odluka o komunalnim djelatnostima na području Općine Jalžabet, Službeni vjesnik varaždinske županije, Broj 126/2022.
12. Odluka o načinu pružanja javne usluge sakupljanja komunalnog otpada na području Općine Jalžabet, Službeni vjesnik varaždinske županije, Broj 8/2022.

13. Odluka o II. dopuni odluke o načinu pružanja javne usluge sakupljanja komunalnog otpada na području općine Jalžabet, SLUŽBENI VJESNIK OPĆINE JALŽABET, Broj 1
14. Plan gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje 2017. - 2022. godine, NN 3/2017
15. Plan gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje 2023. – 2028. godine, NN 84/2023

Web stranice:

16. <https://mzozt.gov.hr/o-ministarstvu-1065/1065>
17. <https://eko.zagreb.hr/zagee/energetska-obnova-zgrada/arhiva-124/partneri/partneri-projekta/fond-za-zastitu-okolisa-i-energetsku-ucinkovitost-fzoeu/157>
18. <https://www.jalzabet.hr/usluge/inovativni-centar-jalzabet/>
19. <https://www.pre-kom.hr/misija-i-vizija.html>
20. <https://www.pre-kom.hr/reciklazno-dvoriste.html>
21. <https://www.jalzabet.hr/o-opcini/opcinsko-vijece/odluke/2022-godina/>
22. <https://www.jalzabet.hr/2023-godina/>
23. <https://www.jalzabet.hr/2024-godina/>
24. <https://www.spi.hr/izazovi-u-podrucju-gospodarenja-otpadom-iz-perspektive-lokalnih-jedinica/>
25. <https://www.jalzabet.hr/projekti/provedena-sanacija-nelegalnog-odlagalista-otpada-u-opcini-jalzabet/>

Popis tablica:

Tablica 1. Vodeće jedinice lokalne samouprave prema stopi odvojenog sakupljanja otpada u Republici Hrvatskoj

Tablica 2. Sastav odvojeno sakupljenog otpada u Općini Jalžabet u 2021.

Tablica 3. Prikupljeni komunalni otpad i njegov sastav na području Općine Jalžabet u 2022. putem komunalnog poduzeća Čistoća d.o.o.

Tablica 4. Sastav odvojenog sakupljanja otpada (od 01.5.2022.godine)

Tablica 5. Sastav odvojenog sakupljanja otpada u 2023. godini

Tablica 6. Lokalne jedinice koje sudjeluju u Zero Waste strategiji i političke opcije na vlasti